

նուեցաւ, եւ իի զօրապետը անձնատուր եւ զաւ հիւսիսականաց, բայց վրան հինգ օր չանցած՝ Լինքոնը սպաննեցին, եւ բոլոր Ամերիկացիք, Լինքոնի թշնամիներն անգամ, մեծ արամութեան մէջ ընկղմեցան:

Լինքոնին տեղը հասարակապետութեան Գահերէց ընտրուեցաւ Անտրիւ (Անգրէաս) ձոնսըն, որ ծնած է 1808-ին, նոյնպէս անընշան եւ աղքատ ծնողաց որդի, ի մանկութենէ առանց ուսման մնացած, եւ յետոյ ինքիրմէ կարգաւ գրեւ սովրած: Կըսեն թէ երբոր ձոնսըն գերձակի մը քով աշակերտութիւն կընէր, գերձակին բարեկամներէն մէկը սովորութիւն ունէր նորա խանութը գտնու, եւ աշխատաւորաց կար կարած ժամանակը բարձր ձայնով կկարգար անոնց Անգղիոյ երեւելի փաստաբաններուն ճառերը: ձոնսըն պատանին մեծ ուշադրութեամբ մտիկ կընէր այն կարգացմունքը, անով սէր մը ձգեց կարգաւ սովրելու որ այն ճառերուն միտքը աւելի լաւ հասկընայ, գնաց այլբենարան մը գնեց, ու առանց վարժապետի կարգաւ սովրեցաւ՝ գործաւորաց մէ-

կուն երբեմնական օգնութեամբը, յետոյ այն ճառ կարգացող անձէն գիրքը առաւ ու սկսաւ կարգաւ, եւ այնուհետեւ ամէն իրիկուն երկու երեք ժամ կարգաւով կանցընէր: 1828-ին իւր գեղին գիրք ընտրուեցաւ, մինչեւ երեք անգամ. յետոյ իւր նահանգին օրէնսգրական ժողովին երեսփոխան, եւ այնուհետեւ քանի գնաց անունը մեծցաւ իբրեւ ճարտասան եւ օրէնսգէտ, եւ զանազան դաւառաց զինուորական կուսակալ դրուեցաւ, միանգամայն եւ քաջութեամբը անուանի զօրապետներէն մէկն եղաւ. եւ թէպէտ շատ թշնամիներ ալ ունէր, 1865-ին Մարտի 4-ին ազգային Հասարակապետական ժողովը ընտրեց զինքը Լինքոնին օգնական, եւ ապա նորա յաջորդ, ձոնսըն ամէն կողմանէ Ամերիկացւոց մեծարանքին արժանաւոր մարդ է, եւ իրեն փորձառու, ուշադիր եւ ողջամիտ բնաւորութեամբը կյուսացուի որ ոչ միայն Լինքոնին արժանաւոր յաջորդ է, այլ եւ Ամերիկայի գործոց յաջողութեան եւ խաղաղութեանը պատճառ պիտի լինի:

ՄԱՆՐԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԴՈՒՍ ԸՂԵՂԻՆ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆՆԸ.

Ընդհանուր կարծիք է բնագիտաց՝ թէ խելացի մարդոց ըղեղը աւելի նիւթական ծանրութիւն ալ ունի քան թէ անխելքներունը: Օրինակի համար, սովորաբար չափահաս մարդու մը ըղեղին ծանրութիւնն է մէկ ֆունթ եւ 91¹/₂ զոլթնիք. բայց Բռամուէլի ըղեղին ծանրութիւնն է եղեր 5 ֆունթ 18 զոլթնիք: Լորտ Պայրըն բանաստեղծինը 5 ֆունթ 20¹/₂ զոլթնիք. Տիւփիւլիթրէն բժշկինը 2 ֆունթ 42 զոլթնիք. Բիւլիէ բընապատումինը 5 ֆունթ 44¹/₂ զոլթնիք. Նափուէոնի Ա. ըղեղը 2 ֆունթ 45¹/₂ զոլթնիք:

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ԳԻՊՈՒՄԾ ՄԸ.

Տարւոյս սկիզբները Փարիզու երկաթուղիներէն մէկուն կայարանին մէջ գիպուած մը պատահեր է շատ զուարճալի, եւ միանգամայն խրատ առնելու բան:

Ժիլլ Մենիւր անունով երեսուներեք տարեկան երիտարար մը կայ եղեր՝ տղայութեան ժամանակէն որբ մնացած, ու տասնըվեց տարեկան ատենը Փարիզէն Ամերիկա գնացած: Փարիզու մէջ հօրեղբայր մը միայն ունի որ վրան շատ սէր ունենալով՝ գիշեր ցորեկ կմտածէ եղեր թէ երբ պիտի դառնայ արգեօք Ամերիկայէն իւր եղբորո-

դին: Վերջապէս կիմանայ որ այս ինչ օրը՝ երեկոյեան երկաթուղւոյն ընթացքովը պիտի գայ Մէհէրը, պիտի հասնի Փարիզ. ուստի այն իրիկունը կերթայ կայարանը, մեծ անհամբերութեամբ կմանէ բազմութեան մէջ, եւ ուրախութեանէն աչքը մութ կոխած՝ կսկսի մէկը մէկալը կակըտելով հրմըշաղկելով առաջ երթալ որ եղբորորդւոյն հանգիւպի: Մէկը մէկալը կնեղանան այն ծերուն այնպէս անքողաքալար կերպով առաջ անցնիլ ուղեւուն վրայ, իսկ նա նոյն միջոցին կզարնուի բարձրահասակ ու մեծղի երիտասարդի մը հետ՝ որ գիմացէն կուգայ եղբւ. այնպէս սաստիկ եղեր է զարնուածքը որ երկուքն ալ բարկանալով իրարու վրայ՝ կըսկըսին մէկզմէկ նախատել: Մէկը կըսէ. ինչ կոպիտ մարդ ես. մէկալը թէ «Կոպիտը դուն ես: — Անամօթ: — Անեքես ու անղգամ»: Այս խօսքէն ետքը բանը մինչեւ իրարու ապտակ զարնելու կհասնի: Կռիւր կմեծնայ, կսկսին ծեծկուիլ: Վրայ կհասնին բարեկարգարանի պաշտօնեաները, կըռնեն կտանին մօտ եղած պահանջորդաց տեղը: Պահանջորդաց գլխաւորը կհարցընէ երիտասարդին թէ «Անունդ ինչ է: — Ժիւլ Մէհէր: — Ժիւլ Մէհէր, կկանչէ անգիէն ծերուկը. ինչ կըսես. տես դուն եղած բանը»: Եւ իսկոյն հօրեղբայրն ու եղբորորդին կիւղթթուին իրարու մեծ ուրախութեամբ, եւ բոլոր տեսնողները կապշին կմնան: Իսկ նոքա խիստ շուտ կմոռնան կռիւն ու ծեծկուունքը. վասն զի ինչ էր անոնց պատճառը, եթէ ոչ մէկզմէկ տեսնելու կարօտէն արտորանք:

— Ո՛րչափ անդամ կհանգիւպի մեզի ալ որ մեր չճանչցած մարդուն վրայ կասկածներ կընեմք, վրան գէշ կխօսիմք, երեսը տեսնել չեմք ուղեր, ու երբեմն կռիւ ալ կընեմք հետը. կարծիք կընեմք թէ նա թշնամի է մեզի, իրեն թշնամի կղառնամք. շատ անգամ նաեւ կամաւ չտեսնելու կզարնեմք նորա աղէկութիւնները եւ բարեսրտութիւնը:

Ո՞ր գիտէ, գուցէ մէկ խօսքով՝ մէկ բացատրութեամբ մը կարելի էր այսքան չարեաց առջեւը առնուլ: Զգուշանամք ուրեմն յանգուգն եւ շուտափոյթ գատողութենէ, որ քրիստոնէական հօգւոյ բոլորովին հակառակ է, եւ գիմացինին հետ թշնամւոյ պէս վարուելէն առաջ՝ մտքերնիս բերեմք թէ նա մեր եղբայրն է:

ԶՈՒԱՐՃԱՆԻ ԿՏԱԿ ՄԸ.

Մօտ ատեններս աւստրիացի զինուորականին մէկը, որ պաշտօնէ ելած է եղեր, կվսիւճանի: Սա իւր կտակին մէջ կթողու բոլոր անշարժ ւստացուածքը իւր եղբորորդւոյն, բայց այս պայմանով որ նա ամենեւին լրագիր չկարդայ. եւ որպէս զի այս պայմանը ֆիշդ կատարուի, իւր բարեկամներէն երեքին կորոշէ մեծ գումար մը՝ որպէս զի եղբորորդւոյն վրայ աչք ունենան: Պայմանին մէջ այս ալ կայ եղեր որ եթէ եղբորորդին յանկարծ լրագիր կամ օրագիր կարդայ, զրկուի իւր բաժինէն՝ որ երկու մեծամեծ տներ են, եւ այն տները իւր կտակակատարներուն տրուին: Այս ալ գիտնալու է որ այն երիտասարդը Վեննայի նամակատան մէջ պաշտօնատէր է, եւ լրագիր կարդալը շատ կըսիրէ եղեր: — Այս կտակը ո՛րքան որ զուարճալի է՝ նոյնչափ ալ զարմանալի եւ նախանձելի պետք է երեւնայ կարգացողաց, մանաւանդ անոնց որ արդէն լրագիր կարդալու ոչ սէր ունին եւ ոչ սովորութիւն:

ՄԱԹԻԷՕ ՏԸ ԼԱ ՏՐՈՄ.

Մարտի 16-ին վախճաներ է Մաթիէօ տը Լա Տրոմ գաղղիացին, որ այս միջոցիս օդոց գուշակութեանը կողմանէ մեծ անուն հասներ էր ամէն տեղ, թէպէտ եւ Գաղղիացւոց հասարակ ժողովրդեանը մէջ վաղուց անուանի էին իրեն օրացոյցները եւ օդերու գուշակութիւնները՝ մինչեւ 400 հազար օրինակի չափ տպագրուած: Կըսեն թէ ինքը պարզսիրտ եւ պարզամիտ մարդ էր, եւ բնական գիտութեանց ետեւէ ընկնելու սկը-

սածր 1851-էն ետքն էր: Այնքան մեծ հաւատք ունէր իրեն գուշակութեանց փշոթեանը վրայ որ քանի մը ամիս առաջ՝ մինչդեռ ամէնքը կտեսնէին որ նորա կեանքը կարօնալու վրայ է, ինքը գիր գրեր էր բարեկամներէն մէկուն, յորում կմարգարէանար թէ շատ երկար պիտի ապրի:

ՎԱԳԻՆԵՐԸ ԶՆՁԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Կըսեն թէ Լոնտոնի մէջ ընկերութիւն մը ձեւացեր է Հնդկաստանի վագրերը ջարդելու: Երկու տարի առաջ Հնդկաստանի ցամաքէն ծովուն մէջէն լողալով այնքան վագր անցեր է Սինկափուր կղզին որ շատ աշխատանքով հազիւ կրցեր են զանոնք ջնջել. ամէն օր կանայք տղայք եւ աշխատաւորք վագրերուն բերանը կընկնին եղեր: Միայն մէկ գեղի մը մէջ երեք ամսուան միջոցին սպաններ են 10 վագր, 25 ընծառած (զափրան), 20 արջ, 9 բորենի (զրրոյան) եւ երեք գայլ:

ՏԱՐԻՆ ՈՐՔԱՆ ՈՍԿԻ ԵՒ ԱՐԾԱԹ ԿՀԱՆՈՒՄ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԵՐԿԻՐՆԵՐ.

Վերջի վիճակագրական տեղեկութիւններուն նայելով, տարին 379 միլիոն թալէռի ոսկի եւ արծաթ կենէ. ասոնցմէ 285 միլիոն ոսկի եւ 94 միլիոնը արծաթ: Քալիֆոռնիայէն կենէ գրեթէ 100 միլիոն թալէռ, եւ Ամերիկայի ուրիշ երկիրները գրեթէ նոյնչափ. Ռուսաստան 31 միլիոն թալէռի, Եւրոպայի ուրիշ կողմերը 10 միլիոն, Ասիոյ ու Ամերիկոյ մէջ 8 միլիոն. իսկ Աւստրալիա 120 միլիոն: Այս դարուս սկիզբէն մինչեւ ցայժմ ոսկին 15 անգամ աւելի սկսեր է ելնել, եւ միայն 1848-էն ի վեր, այսինքն Քալիֆոռնիոյ ոսկեհանքերուն բացուելէն առաջ, վեց անգամ աւելցեր է ոսկին: Օրագրին մէկը կըսէ թէ այս մտքով կարելի էր մեր դարը *ոսկեղէն դար* անուանել, եթէ շոյալութիւնը, զեղխութիւնը եւ մարդկանց անկուշտ ազադութիւնը այսչափ ոսկին ու արծաթը փոշի չդարձնէին:

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ.

ԽՐԻՄՈՒ ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.

Խրիմու եւ Նախիջեւանի Հայոց Անիէն գաղթական լինելուն պատմութիւնը թէպէտ որդւոց որդի աւանդութեամբ մնացած է նոցա մէջ, բայց այն աւանդութեան գեղեցիկ ու վաւերական հաստատութիւն տուողը ձեռագիր Յայամաւուրքի մը Յիշատակարանն է, որոյ հատուածները պէսպէս գրուածոց մէջ արդէն գրուած ու հրատարակուած են:

Այն Յայամաւուրքը գրուած է 1694-ին, ինչպէս որ կըսէ. «Յիշատակ է գիրքս տի-
« րացու Աւետիքին յեկեղեցի Աստուածածնի,
« որ կոչի Յայամաւուրք. զոր կարգեալ է ի
« յետին ժամանակս վարդապետն Գրիգոր
« Ծերենց կոչեցեալ: Գրեցաւ սա յամի Հայոց
« ՌձԼԹ, եւ Տեառն ամի ՌՈՂԴ, ի կաթողի-
« կոսութեան Տեառն Եղիազարու, յառաջնոր-

« գութեան Հիւսիսային երկրիս, որ է Ղուիմ,
« Վարդանայ արքեպիսկոպոսի եւ Յակոբ վար-
« դապետի քաջ ընտանապետի »:

Մինչեւ 1858 այն Յայամաւուրքը պահուած էր Նախիջեւանի Նեալիթայ գեղի եկեղեցին. յետոյ Առաջնորդին հրամանաւր փոխադրուեցաւ քաղաքին սուրբ Լուսաւորիչ անունով մայր եկեղեցոյն գրադարանը՝ որպէս զի աւելի զգուշութեամբ պահուի:

Մեր յիշատակարանը գրուած է սրբոյն Սարգսի զօրավարին վկայաբանութենէն ետքը, այս խօսքերով.

« Դարձեալ եւ զայս, ո՛վ բարեմիտ ունկնդիրք, ի յիշումն ածցուք ինչ ինչ ի կարճահաւաք յորակութեանց տարաբախտ եւ հայրենազուրկ